

DENEYİM OLARAK SANAT

JOHN DEWEY

VakıfBank Kùltür Yayınları: 0105
Sanat: 009

DENEYİM OLARAK SANAT
JOHN DEWEY

Özgün adı
Art As Experience

Türkçesi
Nur Küçük

Kapak Görseli ve Sayfa Uygulama
Faruk Özcan

Kitap Editörü
Dr. Aysun Aydın

Son Okuma
Dr. Ebru Pehlivan

VakıfBank Kùltür Yayınları

Büyükdere Caddesi
No: 97 – Kat 4
Şişli 34394 İstanbul
Telefon: 0 212 354 5730
www.vbky.com.tr – info@vbky.com.tr
Sertifika No: 40141

© Vakıf Pazarlama San. ve Tic. A.Ş., 2021
© John Dewey, 1934

ISBN 978-625-7447-06-5

Kitabın Türkçe yayın hakları Akcalı Ajans aracılığıyla VakıfBank Kùltür Yayınları'na aittir. Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak sınırlı alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir elektronik veya mekanik araçla çoğaltılamaz. Eser sahiplerinin manevi ve mali hakları saklıdır.

Baskı

Turkuvaz Haberleşme ve Yay. A. Ş.
Güzeltepe Mahallesi Mareşal Fevzi
Çakmak Caddesi B Blok No: 29/1/1
Eyüpsultan İstanbul
Telefon: 0212 354 3000
Sertifika No: 46403

1. Baskı: Ağustos 2021

DENEYİM OLARAK SANAT

JOHN DEWEY

TÜRKÇESİ
NUR KÜÇÜK

JOHN DEWEY

Amerikalı düşünür John Dewey, 1859 yılında Burlington – Vermont'da doğmuştur. Lisans eğitimini Vermont Üniversitesinde, doktora eğitimini Johns Hopkins Üniversitesinde tamamlamıştır. Michigan, Minnesota, Chicago ve Columbia Üniversitelerinin Felsefe bölümlerinde dersler veren Dewey, Amerikan Psikoloji Derneği ve Amerikan Felsefe Topluluğunun başkanlıklarını da yürütmüştür. Düşünür, Charles Sanders Peirce ve William James ile birlikte Amerikan Pragmatist geleneğinin üç temsilcisinden biridir. 1952 yılında vefat eden Dewey'nin tüm eserleri 37 cilt olarak *John Dewey'nin Toplu Eserleri* (1882-1953) başlığı ile yayımlanmıştır.

NUR KÜÇÜK

İstanbul Üniversitesi Felsefe Bölümü mezunudur. 2000 yılından bu yana çeşitli yayınevleri için çevirmenlik ve redaktörlük yapmaktadır.

İÇİNDEKİLER

Sunuş	9
Önsöz	13
1 Canlı Varlık	17
2 Canlı Varlık ve “Ulvî Şeyler”	39
3 Bir Deneyime Sahip Olmak	59
4 İfade Edimi	87
5 İfade Edici Nesne	117
6 Töz ve Form	147
7 Formun Doğal Tarihi	183
8 Enerjilerin Organizasyonu	219
9 Sanatların Ortak Tözü	251
10 Sanatların Çeşitli Tözü	285
11 İnsanın Katkısı	325
12 Felsefenin Zorlu Görevi	357
13 Eleştiri ve Algı	389
14 Sanat ve Uygarlık	423
Dizin	453

Albert C. Barnes'a minnetle

SUNUŞ

John Dewey (1859-1952), hem pragmatist-naturalist geleneğin önemli bir temsilcisi olarak hem de deneyim metafiziği olarak adlandırılan felsefesi ile 20. yüzyılın etkili filozoflarından biri olmuştur. Dewey yaşamı boyunca felsefe, eğitim ve siyaset alanlarında çok sayıda eser vermiştir ve eserleri erken, orta ve geç olmak üzere üç dönemde ele alınır. Farklı disiplinlerde eleştirel bir bakış açısı ile eserler sunan Dewey'nin deneyim metafiziği ya da deneyim felsefesi olarak adlandırılan felsefesinin düşünürün yaşamı boyunca kesintisiz ve çizgisel bir gelişim gösterdiğini söylemek mümkündür. Bu gelişim süreci deneyim nosyonunun yeniden, farklılıklarla ve geliştirilerek ifade edildiği bir süreci yansıtır ve *Felsefede Yeniden İnşa* (1920), *Deneyim ve Doğa* (1925) ve *Deneyim Olarak Sanat* (1934) adlı eserleri bu sürecin üç temel ayağını oluşturur. Bu bağlamda, *Deneyim Olarak Sanat* düşünürün deneyim metafiziğinin nihai kavramsallaştırılmasını sunduğu eserdir.

Deneyim Olarak Sanat, öncelikle deneyimin tamamlanmışlığını ifade eden, deneyimi kültür ve anlamla özdeşleştiren ve insanın dünya ile ilişkisindeki tüm deneyim olanaklarını kapsayan estetik deneyim nosyonunun derinlemesine bir değerlendirmesini sunar. Öte yandan, estetik deneyimin bu çok boyutlu ele alınışı özgün bir sanat tanımı ve estetik kuram ortaya koyar. Bu bağlamda, bu eser hem düşünürün deneyim metafiziğinin anlaşılması hem de bu merkezi kavram temelinde düşünürün sanat ve sanat eseri üzerine görüşlerinin anlaşılması açısından önemlidir.

Dewey için felsefenin konusu estetik deneyimdir. Estetik deneyim insanın dünya ile tüm deneyim olanaklarını kapsayan; insanın bir organizma olarak doğa ile ilişkisinde anlam bulduğu, değer atfettiği ve ifade ettiği yegâne deneyim olarak dünya ile etkileşimin nihai noktası ve bütünlüğüdür. *Deneyim Olarak Sanat*'ın odaklandığı estetik deneyim sıradan deneyimin yoğunlaşmış hâlidir ve tamamlanmış anlamın ifadesini ya da dışavurumunu temsil eder. Bu açıdan Dewey, deneyim nosyonunu önce *Deneyim ve Doğa*'da organizmanın yaşayan bir varlık olarak doğa ile etkileşimi olarak sunarken, *Deneyim Olarak Sanat*'ta anlam arayan, değer veren ve ifade eden yaşayan varlığın anlam ve kültür ortaya çıkarması olarak sunar. Bu noktada deneyimi sadece doğa yerine, doğayı da kapsayacak şekilde kültür ile özdeşleştirir. Sanat da insanın dolayimsız deneyimi ile sahip olduğu anlamlarla yüklü bir faaliyet olarak bu özdeşliğin temel ifadesidir. Sanat, insanın dünya ile dolayimsız etkileşiminin, dünya ile iç içe geçmişliğinin ve bu etkileşimde ortaya çıkan anlam ve değer yegâne ifadesi ve dışavurumudur. Sanat bu iç içe geçmişlik içinde etkileşimin tüm öğelerini değiştirir, dönüştürür, yeniden inşa eder ve sürekli olarak yaratır. *Deneyim Olarak Sanat*, tam da estetik deneyim ve sanat ilişkisinin süreklilik içinde yeniden inşa ve ifade oluşuna odaklanan bir eserdir.

20. yüzyıl felsefesinin önemli düşünürlerinden biri olan Dewey'nin *Deneyim Olarak Sanat* adlı eseri, geç dönem eserleri arasında düşünürün felsefesinin temel kavram ve kabullerini tam anlamıyla yansıtan ve düşünürün felsefesinin özgün yanını temsil eden en önemli eseridir. Aynı zamanda, Dewey'nin deneyim felsefesinin ve estetik deneyim nosyonunun 21.yüzyılda pek çok düşünür üzerindeki etkisinin de kaynağı olan eserdir. *Deneyim Olarak Sanat*'ta sunulan estetik deneyim nosyonu pek çok düşünür tarafından fenomenolojik bir okuma ile yeniden

yorumlanmaktadır. Bu nedenle, eserin Türkçe'ye kazandırılması hem Felsefe hem de Sanat disiplinleri açısından çok değerli bir katkıdır. Bu eser ile Dewey'nin deneyim felsefesinin daha iyi anlaşılması, aktarılması ve Türkçe'de değerlendirilmesi olanaklı hale gelecektir.

Uzun yıllardır John Dewey'nin deneyim nosyonu üzerine çalışmalar yapan bir akademisyen olarak, düşünürün bu önemli eserinin Türkçe'ye tercümesi sürecinin bir parçası olmaktan duyduğum memnuniyeti dile getirirken, eserin tercüme sürecinde emeği geçen herkese teşekkürlerimi sunarım.

Dr. Aysun Aydın

ÖNSÖZ

1931'in kış ve bahar döneminde, on konuşmadan oluşan bir dizi konferans vermek için Harvard Üniversitesi'nden davet almıştım. Seçtikleri konu sanat felsefesi idi; elinizdeki kitabın çıkış noktasını o konferanslar oluşturuyor. Konferanslar William James'in adına düzenlenmişti, böylece dolaylı bile olsa onun seçkin adına bağlanan bu kitaba sahip olmak benim için büyük onur. Konferanslar sırasında Harvard felsefe bölümündeki meslektaşlarımla nezaket ve konukseverliklerini hatırlamak da benim için bir haz.

Sanat felsefesi üzerine yazan başka yazarlara minnettarlığımı ifade ederken biraz mahcubum. Anlaşılabileceği üzere, bunun bir sebebi kitapta bahsettiğim veya kendisinden alıntı yaptığım yazarlar. Ama uzun yıllar konu üzerine okumalar yaptım; İngilizce literatürü adamakıllı okudum diyebilirim, biraz Fransızca, ondan daha az da Almanca literatürden ve şimdi doğruca hatırlayamadığım kaynaklardan çok fazla şey edindim. Üstelik bazı yazarlara olan borcum kitapta kendilerinden söz edişimden anlaşılamayacak kadar büyük.

Bana doğrudan doğruya yardım etmiş olanlara minnettarlığımı ifade etmek daha kolay. Dr. Joseph Ratner kaynak konusunda değerli tavsiyelerde bulundu. Dr. Meyer Schapiro on iki ve on üçüncü bölümleri okuma ve çok rahatça benimsediğim önerilerde bulunma iyiliğini gösterdi. Irwin Edman müsveddenin büyük kısmını okudu; öneri ve eleştirileri için ona son derece minnettarım. Sidney Hook bölümlerin birçoğunu okudu;

son hâlleri büyük ölçüde onunla tartışmalarımızın sonucudur; bu dediğim özellikle eleştiriyile ilgili bölüm ve son bölüm için geçerlidir. En büyük minnettarlığım Dr. A. C. Barnes'a. Onunla beraber bölümleri tek tek gözden geçirdik, ama yorum ve önerilerine minnettarlığım borcumun ancak küçük bir kısmı. Bir yıl boyunca onunla söyleşilerde bulunma fırsatım oldu; bunların çoğu onun eşsiz resim koleksiyonunun karşısında geçti. Hem kitaplarının hem de söyleşilerimizin etkisi estetiğin felsefesi üzerine düşüncemi şekillendiren başlıca etmenlerden olmuştur. Kitabın içeriği Barnes Vakfı'nda yürütülen harika eğitim çalışmasına anlatamayacağım kadar çok şey borçludur. Söz konusu çalışma, bizim kuşağımızda bilim de dâhil herhangi bir alanda yapılmış en iyi çalışmalarla kıyaslanabilecek öncü nitelikte bir çalışmadır. Bu kitabın Vakfın yarattığı geniş çaplı etkinin bir parçası olduğunu düşünebilirim bundan memnun olurum.

Birçok illüstrasyonu çoğaltmama izin verdikleri için Barnes Vakfı'na ve çoğaltmaların yapıldığı fotoğraflar için Barbara ve Willard Morgan'a teşekkür ederim.

J. D.